

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา “ความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

๑) เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตในพระพุทธศาสนาเถรวาท และประเพณีการทำบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง จังหวัดนครสวรรค์

๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังในประเพณีการทำบุญสลากภัตของพุทธบริษัทในสังคมไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓) เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์สืบสานประเพณีการทำบุญสลากภัตของวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๕ คน ใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ทำขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” โดยจะสรุปตามลำดับ ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๕ - ๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐๔ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๕๙ มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖๘ และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๘

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมี

ความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมาก) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความคาดหวังสูงสุดคือด้าน ภาวนามัย รองลงมาคือ ด้านศีลมัย และด้านทานมัย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑.๒.๑ ด้านทานมัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้านทานมัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ถวายสลากภัตเพราะมีจิตศรัทธา รองลงมาคือ ถวายสลากภัตเพื่อหวังความสุข กับเพื่อหวังเป็นต้นทุนในกุศล (สัดส่วนเท่ากัน) ในระดับมาก ส่วนข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังน้อยที่สุดคือ ถวายสลากภัตเพื่อหวังโชคลาภ ในระดับมาก

๕.๑.๒.๒ ด้านศีลมัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้านศีลมัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังสูงที่สุดคือ ทำบุญสลากภัตเพื่อชำระกายให้บริสุทธิ์ รองลงมาคือ ทำบุญสลากภัตเพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ส่วนข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังน้อยที่สุดคือ ทำบุญสลากภัตเพื่อชำระวาจาให้งดงาม

๕.๑.๒.๓ ด้านภาวนามัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้านภาวนามัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ทำบุญสลากภัต เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล รองลงมาคือ ทำบุญสลากภัต เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บุพการีในระดับมาก ส่วนข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังน้อยที่สุดคือ ทำบุญสลากภัตเพื่อหวังให้จิตสู่ความหลุดพ้นในระดับมาก

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ : ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า

๕.๑.๔ ผลการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สืบสานประเพณีการทำบุญสลากภัตของ วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการ จัดประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง มีสถานที่ในการจัดงานคับแคบ ที่จอดรถไม่ เพียงพอ ห้องน้ำไม่เพียงพอและไม่สะอาดเท่าที่ควร และป้ายบอกทางในการจัดงานต่างๆ ไม่ชัดเจน ส่วนแนวทางการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีบุญสลากภัต ควรมีการจัดงานประเพณีบุญสลากภัต เป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญสลากภัต ในหลายช่อง ทางการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะมาร่วมงานมากขึ้น อีกทั้งควรจัดให้มีการให้ ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องของประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญสลากภัต เพื่อเป็นการสืบทอด ประเพณีที่ดีงามของพระพุทธศาสนาต่อไป

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ จากผลการศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญ สลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมี ความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้าน ทานมัย ศีลมัย และด้านภาวนามัย ทั้งนี้อาจเนื่องจากสังคมไทยมีความคุ้นเคยกับวิถีชีวิตในการทำบุญ การให้ทาน การบริจาค การแบ่งปันหรือการสละความเห็นแก่ตัวและ ถือว่าเป็นสังคมตัวอย่างที่ยึดมั่น ในการทำบุญอย่างเหนียวแน่นมากสังคมหนึ่งในโลกเพราะพฤติกรรมการทำบุญหรือการให้ทานของ คนไทยเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน ซึ่งการทำบุญยังมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของทุกคนในทุกกิจกรรม ตั้งแต่เกิดจนตายจะมีวิถีชีวิตหรือพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับการทำบุญตลอด หากพิจารณาจากกรอบ แนวคิดเรื่องการทำบุญตามหลักของพระพุทธศาสนาทั้งระบบแล้วจะพบว่า มีหลักการ และรูปแบบ หรือวิธีการสำคัญด้วยกัน ๓ อย่าง ซึ่งถือว่าเป็นหลักการเบื้องต้นที่เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ” แปลว่า ที่ตั้งแห่งการทำบุญ มีข้อสังเกตว่า บุญกิริยาวัตถุทั้งสามอย่างถือว่าเป็นรากฐานหรือพื้นฐานสำคัญใน การทำบุญของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจรัญ การบรรจง ได้ ศึกษาเรื่อง “การถวายสังฆทานในทัศนะของชาวพุทธไทยแนวคิดเรื่องให้เชิงพุทธ” ผลการศึกษา พบว่า “หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญในฐานะที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ ต่อผู้ปฏิบัติและสังคมได้ เพราะคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งมวลมุ่งประโยชน์และความสุขของ มนุษย์และสังคม หลักคำสอนเรื่องบุญกิริยาวัตถุเป็นหลักคำสอนที่สำคัญข้อหนึ่งของพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณเป็นสำคัญ พระพุทธเจ้าทรงวางทานไว้เป็นหลัก

พื้นฐานเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติ โดยวางศีลและภาวนาเป็นหลักปฏิบัติขั้นต่อมา ทาน ศีลและภาวนาต่างมีความเกี่ยวข้องและส่งเสริมกันและกันอย่างกลมกลืน แต่ชาวพุทธในสังคมไทยนิยมทำบุญโดยเน้นหนักในเรื่องทานมากกว่าการรักษาศีลและเจริญภาวนา ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะทานเป็นเบื้องต้นแห่งการทำดีทั้งปวง”^๑

๕.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า

๑) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชา อยู่ระหว่าง^๒ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีระดับความเชื่อต่อการทำบุญโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

๒) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชา อยู่ระหว่าง^๓ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า พุทธศาสนิกชนเพศหญิงและเพศชาย มีระดับความเชื่อต่อการทำบุญโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

๓) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุทธิ คงสมบูรณ์^๔ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมกับพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธ ในเขตเทศบาลหนองแค อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า ชาวพุทธที่มี

^๑พระมหาจรัญ การบรรจง, “การถวายสังฆทานในทัศนะของชาวพุทธไทย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕).

^๒เดชา อยู่ระหว่าง, “ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, (มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๓).

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^๔พระมหาสุทธิ คงสมบูรณ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมกับพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธ ในเขตเทศบาลหนองแค อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการทั่วไป (ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๔).

ระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการทำบุญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๔) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุทธิ คงสมบูรณ์^๕ ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมกับพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธ ในเขตเทศบาลหนองแค อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ที่ผลการศึกษาพบว่า ชาวพุทธที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการทำบุญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

สรุปโดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ความคาดหวังในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นความคาดหวังเฉพาะบุคคลซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีประสบการณ์ การเรียนรู้ พื้นฐานความต้องการที่ต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดู และปัจจัยอื่นๆ อีกมากมาย ที่ส่งผลให้แต่ละบุคคลมีความคาดหวังและความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต ก็เช่นกัน เป็นความคาดหวังจากการทำบุญที่แต่ละบุคคลย่อมมีความต้องการที่แตกต่างกันตามความเชื่อ ทศนคติ หรือค่านิยม ฯลฯ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นต่อไปนี้

๑) สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษาควรมีแนวทางเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการทำบุญแก่พุทธศาสนิกชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนทุกวัยได้เข้าถึงประเพณีต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น ถือว่าเป็นการเผยแพร่พุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่ง

๒) สถาบันศาสนาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของทุกภูมิภาคอย่างต่อเนื่องในทุกสื่อ เช่น เสียงตามสาย แผ่นพับหรือใบปลิว ป้ายโฆษณา เพื่อเป็นการเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมบุญในทุกครั้ง เพื่อเป็นการขัดเกลากาย วาจา และใจ ให้กับประชาชนในสังคมปัจจุบันที่อาจจะห่างไกลจากพุทธศาสนาเข้าไปทุกที ถือเป็นการชักชวนให้เข้าสู่ทางที่เที่ยงแท้แก่ชีวิตของบุคคลนั้นๆ

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องการความคาดหวังที่มีต่อการทำบุญในรูปแบบของบุญกิริยาวัตถุ ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน สำหรับการศึกษาเชิงปริมาณอาจจะไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมเชิงศาสนาได้อย่างชัดเจน ดังนั้นในการจัดวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาวิเคราะห์เชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อจะได้มูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

๒) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาประเพณีทางพระพุทธศาสนาในภูมิภาคอื่นๆ ด้วย เพื่อจะได้เป็นการเผยแพร่ประเพณีอันดีงามของชุมชนและเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไปด้วย